

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองนั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือ จะต้องสร้างให้เยาวชนมีอาชีพ และการมีอาชีพที่ดีได้นั้นจะต้องได้รับการอบรมวางพื้นฐานการศึกษาทางด้านอาชีพ ซึ่งในเรื่องนี้การอาชีวศึกษาได้มีบทบาทสำคัญตลอดมา เพราะการอาชีวศึกษาคือการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งปรีชา ทัฬหะกุล ณ อยุธยา และวีรพจน์ เวชชประสิทธิ์ (2528 : 128) ได้กล่าวไว้ว่า "จุดมุ่งหมายของการอาชีวศึกษานั้นจัดตั้งขึ้นเพื่อความเหมาะสม ความถนัด และความสามารถเฉพาะอย่างของแต่ละบุคคลที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ" การประกอบอาชีพเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลแต่ละคนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสังคม ในขณะที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพยังเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่ตนมีอยู่อย่างเต็มที่ ซึ่งอาชีพของสมาชิกในสังคมหนึ่งจะมีผลต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองของสังคมนั้นตลอดจนถึงการพัฒนาประเทศด้วย (วิชชุดา ถาวรพัฒพงษ์ 2527 : 2)

ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาฯ ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้มีนโยบายหลักข้อหนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียน นักศึกษาทุกระดับทุกประเภทได้รับการฝึกปฏิบัติงานอาชีพตามความถนัด และความสนใจ พร้อมทั้งได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานให้ครบวงจรจนเกิดความตระหนักในความสำคัญของงานอาชีพ (อาภา ถนัดช่าง 2529 : 105)

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพที่เป็นจริงอยู่ในขณะนี้ก็คือ การที่บุคคลที่จบการศึกษาตามหลักสูตรของกรมอาชีวศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ มิได้ใช้ความรู้ความสามารถที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือ การเลือกเรียนวิชาชีพที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนอย่างแท้จริง ดังเช่น สวัสดิ์ เรืองฉาย (อ้างถึงใน อรอนงค์ แจ่มผล 2525 : 3) ได้กล่าวว่า การเลือกอาชีพของบุคคล

มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การเลือกสาขาการศึกษา และการเลือกที่ฝึกพลาที่ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหาดังต่อไปนี้

1. เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจทเรียน
2. เสียเวลาและสุขภาพจิต
3. เสียเงินทอง ทำให้เป็นภาระแก่ผู้ปกครอง
4. เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา ทำให้เสียงบประมาณประเทศชาติ
5. ทำให้ชีวิตไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะต้องเรียนและทำงานที่ตนไม่ชอบ

ดังนั้น การที่จะเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสมและประสบผลสำเร็จในอาชีพนั้น จุดเริ่มต้นที่สำคัญก็คือ บุคคลควรที่จะรู้ถึงระดับความสามารถและความสนใจของตนเองต่ออาชีพอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถทำได้โดยการทดสอบเบื้องต้นเพื่อหาระดับขั้นของความสามารถ และความสนใจในอาชีพ ซึ่งข้อสอบที่ใช้ในการวัดความถนัดเรียกว่า Vocation Interest Test, Aptitude Test หรือ Mechanical Test เป็นต้น ส่วนข้อสอบหรือแบบทดสอบทางด้านทัศนคติมีชื่อเรียกว่า Attitude Test หรือ Mental and Personal Test หรือ Social and Personal Test เป็นต้น (ปรีชา ทัพพะกุล และ วีรพจน์ เวชชประสิทธิ์ 2527 : 129) อันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องมากขึ้น อันเป็นการช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นให้น้อยลง

สำหรับการเรียนวิชาชีพสาขาศิลปหัตถกรรม หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2530 เป็นหลักสูตรการศึกษา 3 ปี โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่จบในระดับชั้นมัธยมศึกษา 3 เข้าศึกษาต่อในระดับประโยควิชาชีพชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ตามลำดับ สาขาวิชาที่เปิดสอนแยกออกตามลักษณะของจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มวิชา 3 กลุ่ม คือ กลุ่ม - วิจิตรศิลป์ กลุ่มศิลปประยุกต์ และกลุ่มหัตถอุตสาหกรรม เมื่อจบหลักสูตรจะได้ "ประกาศนียบัตรวิชาชีพ" ลักษณะการเรียนการสอนของวิชาชีพสาขาศิลปหัตถกรรมในระดับนี้ เป็นการเรียนการสอนเชิงปฏิบัติการ เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งทางด้านทฤษฎีเบื้องต้นและทดลองปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ และชำนาญในกลุ่มวิชาชีพที่เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

ในการเลือกเรียนวิชาชีพศิลปะนั้น เนื่องจากมีหลายกลุ่มวิชา ซึ่งถ้ามองดูผิวเผินจะเห็นว่า มีลักษณะวิชา และการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกัน แต่ในความเป็นจริงนั้น แต่ละกลุ่มวิชา มีแนวทางในการเรียน การสอน และจุดมุ่งหมายที่ให้นักศึกษาได้ออกไปประกอบอาชีพหรือ

ศึกษาต่อในวิถีทางที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นจึงมักเกิดปัญหาต่อผู้เรียนเสมอๆ เมื่อพบว่ากลุ่มวิชาที่เรียนนั้นไม่เหมาะสมกับความสามารถที่แท้จริง เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจในการเรียน บางคนเรียนเพื่อให้ผ่านจึงทำให้มาตรฐานของผู้ที่จบการศึกษาต่ำ ไม่สามารถไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อได้ บางคนก็ออกกลางคัน ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งเงินและเวลา เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรที่จะมีการเตรียมพร้อมในการคัดเลือกบุคคลที่มีความเหมาะสมเข้ามาเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งโดยพื้นฐานของการเรียนวิชาชีพ บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถ ความถนัดเฉพาะ และความสนใจ สอดคล้องกับวิชาที่ตนศึกษาดังเช่น ฟรีแมน Freeman (1965 : 581) และ อนาสตาซี (Anastasi 1968 : 446-467) นักจิตวิทยาการศึกษา ได้มีความเห็นสอดคล้องกันว่า "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากความถนัดและความสนใจเป็นองค์ประกอบใหญ่"

จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ บทความงานวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยทั้งในและนอกประเทศผู้วิจัยพบว่าความถนัดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศิลปะ ได้แก่ ความถนัดทางศิลปะ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรม และการที่ผู้เรียนจะศึกษาในวิชาชีพนี้ได้ก็จะต้องมีความสนใจในวิชาชีพที่ตนศึกษาด้วย สำหรับความถนัดนั้น นักวิชาการได้แบ่งความถนัดของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ความถนัดทางการเรียน และความถนัดพิเศษ

ความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude) หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดได้สำเร็จหรือไม่ จากการที่เราได้ทราบความถนัดทางการเรียนของผู้ใดก็สามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ในวิชานั้นได้

ความถนัดพิเศษ (Special Aptitude) หมายถึงความถนัดเฉพาะแต่ละด้าน เช่น ความถนัดทางด้านดนตรี ความถนัดทางศิลปะ

ความถนัดทางการเรียนที่พบว่าเกี่ยวข้องกับการเรียนศิลปะ ได้แก่ ความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ และด้านเหตุผลเชิงนามธรรม เพราะความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะส่งผลให้มนุษย์เข้าใจถึงมิติ อันได้แก่ รูปร่าง ขนาด ความสูง-ต่ำ ความใกล้-ไกล พื้นที่ปริมาตรเป็นความสามารถทางสมองที่จะช่วยให้มนุษย์เกิดจินตนาการ (Imagination) และนึกเห็นภาพส่วนประกอบต่างๆ เมื่อแยกจากกัน สามารถมองเห็นเค้าโครงหรือโครงสร้างเมื่อเอาส่วนประกอบต่างๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน และยังเกี่ยวข้องกับทิศทางของวัตถุหรือสิ่งของที่เปลี่ยน

เปลี่ยนไปด้วย ความสามารถด้านนี้มีคุณค่ามากในด้านการวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ ผู้ที่มีความสามารถด้านนี้เหมาะที่จะเป็นนักออกแบบ เขียนแบบ นักวาดเขียน สถาปนิก และงานตกแต่งต่าง ๆ สำหรับความสามารถด้านเหตุผลนั้นเป็นความสามารถที่บุคคลทุกอาชีพจะต้องมีอยู่ในตนเอง ซึ่งความสามารถด้านนี้จะช่วยให้บุคคลนั้นมีการตัดสินใจที่ดีเมื่อมีการเปรียบเทียบความสามารถด้านเหตุผลนี้แบ่งออกได้หลายด้านตามแต่ความเหมาะสมของบุคคล และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการเรียนศิลปะ ได้แก่ ความสามารถด้านเหตุผลเชิงนามธรรม อันเป็นความสามารถในการคิดหาเหตุผลในสิ่งที่ไม่ใช่ภาษา (Non-Verbal) แต่เป็นภาพที่ไร้ความหมายและมีเกณฑ์ในการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเหตุผล (Bennett Seashore and Wesman 1966 : 7) สำหรับความถนัดพิเศษที่เกี่ยวกับการเรียนศิลปะ ได้แก่ ความถนัดทางศิลปะ ซึ่งเป็นความสามารถเชิงศิลปะ ซึ่ง ไมเออร์ (Meier อ้างถึงในประชุมสุข อาชวบูรณ์ และคณะ 2519 : 360) ได้ทำการวิจัยพบว่า ความถนัดทางศิลปะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนศิลปะ โดยมีปัจจัยสำคัญอันได้แก่ ความสามารถด้านการตัดสินใจเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Judgment) ซึ่งสอดคล้องกับจอร์แดน (Jordan อ้างถึงในศักดิ์ชัย เกียรติจินาจันทร์ 2532 : 5) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางศิลปะสามารถวัดได้จากความซาบซึ้งในศิลปะ (Artistic Appreciation) โดยการใช้แบบทดสอบการตัดสินใจเชิงสุนทรีย์เป็นเครื่องมือวัด

แต่การวัดความสามารถทั้งสามด้านนี้ยังไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการศึกษาศิลปะของบุคคล เพราะการที่บุคคลจะเลือกอาชีพใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจเป็นสำคัญ ดังเช่น วิเชียร เกตุสิงห์ (2524 : 113) ได้เขียนไว้ว่า "ความสนใจของคนเรามักจะมีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพหรือถ้าเป็นนักเรียนก็มีความสัมพันธ์กับความสามารถทางวิชาการด้วย "

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานี้เกิดจากการที่บุคคลเลือกเรียนวิชาชีพศิลปะที่ไม่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะทำการศึกษาค้นคว้าความแตกต่างของนักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมในด้านความสามารถเบื้องต้น อันได้แก่ ความถนัดทางศิลปะ ความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรม และความสนใจในวิชาชีพ โดยแยกออกตามกลุ่มวิชาชีพ ซึ่งผลจากการวิจัยนี้จะอำนวยความสะดวกในการนำไปใช้แนะแนวสำหรับผู้ที่มีความต้องการที่จะศึกษาทางด้านวิชาชีพศิลปะให้สามารถเลือกเรียนได้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนเองได้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลไปถึงการพัฒนา การเรียน การสอน การวัด ประเมินผลการเรียน และ การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในแต่ละกลุ่มวิชาให้เหมาะสมกับสภาพ

ที่เป็นจริงยิ่งขึ้น อันเป็นการส่งเสริมให้การเรียนวิชาชีพทางศิลปะได้บรรลุถึงจุดประสงค์ของการศึกษาแห่งชาติที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะ ด้านมิติสัมพันธ์ เหตุผลเชิงนามธรรม ของนักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรม โดยแยกตามกลุ่มวิชา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสนใจในวิชาชีพของนักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรม โดยแยกตามกลุ่มวิชา

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมที่เรียนต่างกลุ่มวิชาชีพ มีความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะแตกต่างกัน
2. นักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมที่เรียนต่างกลุ่มวิชาชีพ มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์แตกต่างกัน
3. นักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมที่เรียนต่างกลุ่มวิชาชีพ มีความสามารถด้านเหตุผลเชิงนามธรรมแตกต่างกัน
4. นักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมที่เรียนต่างกลุ่มวิชาชีพ มีความสนใจทางวิชาชีพศิลปะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาศิลปหัตถกรรมระดับประโยควิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด จำนวน 240 คน (วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา และ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ)
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบทดสอบความถนัดทางศิลปะของศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ แบบทดสอบวัดความถนัดด้านมิติสัมพันธ์ ดีเอที (DAT) แบบทดสอบวัดความถนัดด้านเหตุผลเชิงนามธรรมดีเอที (DAT) และแบบสำรวจความสนใจในวิชาชีพที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำเฉพาะประชากรที่ทำแบบทดสอบและแบบสำรวจครบทั้ง 4 ฉบับเท่านั้น

3. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะ มิติสัมพันธ์ เหตุผลเชิงนามธรรม และความสนใจในวิชาชีพศิลปะ ของนักศึกษาสาขา-ศิลปะทัศนกรรมที่เรียนในกลุ่มวิชาชีพจิตรศิลป์ ศิลปะประยุกต์ และทัศนอุตสาหกรรมเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบที่เชื่อถือได้
2. แบบสำรวจสร้างจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างประชากรของแต่ละกลุ่มวิชาชีพ ถือว่าเป็นแบบสำรวจที่ให้ความเชื่อถือได้
3. ประชากรทำแบบทดสอบและแบบสำรวจ ด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะ หมายถึงความสามารถในการช่างซึ่งทางความงาม เป็นความสามารถทางบูรณาการทางสุนทรียภาพ ของบุคคลต่างๆ ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบการตัดสินใจทางศิลปะ
2. ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ หมายถึงความสามารถในการสร้างมโนภาพทำให้เกิดจินตนาการเกี่ยวกับส่วนประกอบต่าง ๆ เมื่อแยกออกจากกัน และมองเห็นเค้าโครงเมื่อนำสิ่งของเหล่านั้นมาประกอบเข้าด้วยกัน รวมถึงทิศทางวัตถุหรือสิ่งของที่เปลี่ยนแปลงไป
3. ความสามารถด้านเหตุผลเชิงนามธรรม หมายถึงความสามารถในการรับรู้และสร้างมโนภาพ จากการเปรียบเทียบของหลายสิ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะสัญลักษณ์หรือนามธรรมอย่างไร
4. ความสนใจในวิชาชีพ หมายถึงความโน้มเอียงในการที่บุคคลจะเลือกหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพที่ตนชอบมากกว่าสิ่งอื่น นั่นคือเมื่อมีโอกาสให้เลือกคำตอบจากข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพทางศิลปะ จะสามารถเลือกคำตอบที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิชาชีพของตนได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ
5. นักศึกษาสาขาศิลปะทัศนกรรม หมายถึงนักศึกษาระดับ**ประโยค**วิชาชีพ **ชั้นปีที่ 1** ซึ่งศึกษาศิลปะสาขาศิลปะทัศนกรรม แยกตามกลุ่มวิชา คือ กลุ่มจิตรศิลป์ กลุ่มศิลปะประยุกต์ และกลุ่มทัศนอุตสาหกรรม ในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรม และความสนใจในวิชาชีพของนักศึกษาสาขาศิลป-หัตถกรรม ที่เรียนในกลุ่มวิชาเอกจิตรศิลป์ ศิลปประยุกต์ และหัตถอุตสาหกรรม ระดับ ประโยควิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยคือ

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงระดับความสามารถด้านความถนัดทางศิลปะ ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านเหตุผลเชิงนามธรรม และความสนใจในวิชาชีพของนักศึกษาศิลปะในกลุ่มวิชาจิตรศิลป์ กลุ่มศิลปประยุกต์ และกลุ่มหัตถอุตสาหกรรม
2. ข้อความรู้อาจงานวิจัย จะเป็นผลสะท้อนมาสู่การปรับปรุงการเรียน การสอน การวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนวิธีการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในวิชาชีพศิลปะ ให้มีความเหมาะสมกับการเลือกเข้าศึกษาต่อในแต่ละกลุ่มวิชาได้ดียิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยทางด้านศิลปศึกษา และงานวิจัยอื่นๆ ที่ต่อเนื่องต่อไปอันจะช่วยให้อาจารย์ทางด้านนี้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากสำหรับวงการศิลปศึกษาในประเทศไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย